

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

AUTORSKÁ KNIHA

POTEMNICE

Filip Trnka

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Ilustrace

Studijní obor Ilustrace

Diplomová práce

AUTORSKÁ KNIHA

POTEMNICE

BcA. Filip Trnka

Vedoucí práce: Prof. Mikoláš Axmann Ak. Mal

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Praha 2018

OBSAH

1. Mé dosavadní dílo v kontextu specializace	str 4 - 5
2. Téma a důvod jeho volby, cíl práce	str 6 - 7
3. Proces přípravy, proces tvorby	str 8 - 9
4. Popis díla, Technologická specifika, Přínos práce pro daný obor	str 10 - 11
5. Seznam použitých zdrojů	str 12
6. Resumé	str 13
7. Seznam příloh	str 14-17

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Vv bakalářském programu na Západočeské univerzitě v Plzni jsem se soustředil na rozvíjení kreslířských schopností a osvojování si grafických prostředků. Mezi ně patří serigrafie, linoryt, šablonový tisk, litografie, ale i fotografie, digitální tisk a sazba písma. Bakalářská práce byla autorská, digitálně tisknutá kniha s převahou skenovaných kreseb nad textem.

V ateliéru ilustrace a grafiky u prof. Axmanna se učíme přistoupit ke grafické práci od materiálu dál. Vždy se snažíme pochopit jazyk používaného nástroje a s jeho pomocí potom uskutečnit záměr – účinek. Magisterský obor byl pro mě konkrétnějším zaměřením na kamenotisk, kresbu a zařizování zázemí pro grafickou tvorbu v Praze.

Na magisterském stupni jsem si vyzkoušel nástěnnou malbu v restauraci Indigo a knihu na téma „Ideální ateliér“. Podnikl jsem dva výjezdy do zahraničí, nejprve na Nový Zéland a následně do Wroclavi v Polsku.

Dvouměsíční rezidenční pobyt na Novém Zélandu byla jedinečná zkušenost. Trávil jsem čas s místní skupinou vysloužilých hasičů, policistů a stavařů. Mým úkolem bylo pracovat na jejich portrétech a vedle toho jsem vytvořil soubor grafických tisků na bavlnu a jeden velkoformátový tisk. Výstupem byla výstava, stejně jako ve Wroclavi. Tam jsem získal přístup ke grafice a využíval místního vybavení k prohloubení znalostí o litografii.

Moje práce ve škole mi posloužila jako východisko pro budování vlastní dílny, ve které jsme za její existenci v posledním roce a půl uspořádali ještě se dvěma kolegy celkem pět výstav.

Mám snahu kresbu a grafickou práci oživovat a její výstupy vystavovat. Intenzivní práce na zvoleném oboru se svými zákonitostmi mi dává prostor ve volném uvažování a pohybu. Místo bourání hranic oboru mám v úmyslu bourat hranice v sobě a ve zvolené cestě prověřovat vlastní motivace k tvorbě.

Při studiu v Polsku jsem si potvrdil, že instituce jako taková je prostředím, které může být životodárné, pokud je naplněna energií lidí. K mojí práci víc než polemizování patří pozorování, popis a interpretace. Jestliže se svět otevírá a díky technologii se nám zdá, že nám soused dýchá na krk i v posteli, pak je lidskou přirozeností schovávat se do sebe.

Výstavy, grafické projevy ve veřejném prostoru chápu jako komunikační prostředek kultivující naše vnímání. Svět narušuje naše soustředění bannery, plakáty a neony. Můj obraz, grafika, nebo kresba má být svěží a živá, neignorující okolí.

Zvolení litografie, jako zdánlivě „staré“ techniky je spíš vnitřní touhou po něčem jedinečném, původním a neřaděném. S takovou volbou se nestavím proti technologickému pokroku. Jenom dávám přednost rozmanitosti a stojím si za tím, že technologická zkratka ke všemu je jen zdánlivá výhoda. Z věcí mizí hloubka, autentičnost, prožitek a síla. To jsou pojmy spojované s duší, životem a smrtí.

Veškerá moje tvorba doteď obsahovala kresbu. Jako výstup, nebo jako přípravou skicu. Za šest let na škole jsem si uvědomil, že úplně spokojen se svojí prací jsem po celistvém procesu. Ten zahrnuje nápad, volbu prostředků, technickou a psychickou přípravu, samotné provedení, obhajoba, vystavení. Pocit z práce, při které jsem byl od začátku do konce je nenahraditelný. To je důvod proč považuji výstavu, nebo práci ve veřejném prostoru za nedílnou součást autorské tvorby. Kreslení do šuplíku je odmítání zodpovědnosti. Když pracuji na věci se kterou vydržím od úplného začátku do krajního konce získám k ní vztah a na věci se to podepíše. Je to jako výměna názorů, která končí společným cílem. Věci nikdy nepůjde především o sebe, stejně jakoby nemělo jít autorovi.

2. TÉMA, DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE

Jako téma diplomové práce jsem si zvolil autorskou knihu. Kniha jako médium je jedno z nejzajímavějších. Představuje silný potenciál pro grafické výrazové prostředky. A to již od 15. století, kdy se po vynálezu knihtisku otevřela veřejnosti, až do donešné doby, kdy se v knihkupectvích o pozornost perou komiksy, Bible a kuchařky.

Kniha může obsahovat hned několik výrazných vizuálně komunikačních prostředků. Písmo a ilustrace, nebo jakýkoli volný grafický prvek v ploše. Poměrování textu a obrazu je téma, které jsem se snažil v knize zkoumat.

Pro někoho je písmo a ilustrace výhradním nositelem významu, pro grafika je to tvar. Pozorovat a vytvářet s ohledem na tvar nám otevírá prostor srovnávat zdánlivě nesrovnatelné věci a ptát se po jejich čitelnosti a zejména účinku jež zanechají.

Pokud chápeme tvar jako výchozí hodnotu, ztrácí se hloubka. I sebekrásněji vysoustružené abecedě chybí život. V tomto ohledu může pro člověka, zabývajícího se tvarem a kompozicí, znamenat kniha životadárny pohon.

Formalismus, matematicky abstrahující svět pro mě nebyla cesta. Kniha je sešita a hřbetem chráněna. Je zavřena a dává o obsahu jen tušit vrstvami papíru. Otevřená kniha čeká znovu na zavření. Jakoby byla neklidná a pozitivně napjatá. Intimní svět knihy vyžaduje zvláštní soustředění, i když jde jen o prolistování. Právě knižní blok jako hmatatelná a odolná věc je tak fascinující, v kontrastu s jejím křehkým obsahem, který může sahat až daleko za materiální vnímání.

Kniha obsahuje i autorské texty. To proto, že jsem chtěl vytvořit celek, který bude držet pohromadě v osobní rovině. Jednoduše jsem si položil otázku, z čeho mohu v sobě čerpat, abych byl schopen se k obsahu vracet a neztratit přitom na pozornosti. Zvolil jsem příběh o skupině dobrodruhů vydávající se do neznáma. Adresáty jsou lidé se zálibou v příbězích, legendách, pohádkách a vyprávěních. Příběh jsem si také vybral z dalšího podstatného důvodu. Na rozdíl od výčtu, rozboru, nebo encyklopedie ještě umocňuje lineárnost média knihy.

Nikdo nemůže čtenáři zakázat knihu prolistovat, ale rozhodně mu nabízí další rozměr ve střídání po sobě jdoucích dvoustran. Inspirace pro mne byly Krvavý román od Josefa Váchala, legendy o Svatém Grálu a estetika zápisků her na hrdiny.

Má bakalářská práce vznikala jako soubor kreseb na jedno téma. Ty pak skládané do knížky a grafickými prvky propojené v rytmický sled. Diplomová práce vznikala mnohem uceleněji a živěji. První grafiku jsem kreslil s vědomím toho, že někde na další straně bude muset mít protipól a že celkové vyznění příběhu je větší prioritou, než samostatná kresba, nebo blok textu.

Znovu se objevuje otázka proč volně tvořit. Koho zajímá, že mám co říct. Každý má svých starostí dost. Odpověď se nachází v samotném slovním spojení „volná tvorba“. Měla by v našem světě existovat jenom pokud bude svobodná. Vedle viditelného a hmatatelného světa mediálního, konzumního a zábavního průmyslu má existovat i svět svobody. Stejně jako nutknání prodávat, kupovat, organizovat a budovat je v lidech zakořeněná potřeba svobodně tvořit. Je to právě duše, která se hlásí o slovo. Nevěřím, že v dnešní době nikdo nechce vidět volnou tvorbu. Je to chyba samotných institucí a nás, že se uzavíráme do komunit, které se navzájem plácají po zádech. Výtvarno a tvorba v současném mezioborovém chápání působí pichlavě a nevlídně. Je rozdíl mezi podbízivostí a přehledností. Kniha má být čitelná a jasná. Cítím silnou potřebu osekávat pojmy až na kost. Tato přímost nám dovolí odpoutat se od domýšlivosti a nejasností. Pokud toho v kresbě a grafice dosáhnu budu vystaven alespoň částečně objektivní pravdě. Ta bývá často nepříjemná, ale osvobozující od mylných obrazů, které si o sobě a o světě vytváříme.

3. PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY

Od začátku jsem věděl, že technika bude litografie. Příprava na samotný proces kreseb, psaní a tisku bylo komponování v maketách. Tam jsem si ujasnil rytmus knihy, vztah textu k obrazu a technologické náležitosti. Záměrem bylo vytvořit si svobodné prostředí. A ze zkušenosti je litografie přímo na tělo účinkující osvobozující technika.

Rozhodl jsem se kombinovat kresebné přístupy a to v černé, protože další barva by na kresebné rozmanitosti ubírala.

Příprava ve vztahu k obsahu zahrnovala úklid osobních věcí. Třídění starých papírů, kreseb, zápisků a dokumentů mi pomohlo si uspořádat priority a skutečné zájmy. Listoval jsem knížkami co mi jsou blízké, ptal jsem se po záměrech autorů, zajímala mě energie za psaním a kresbou. Většinou jako pozadí silného příběhu a výrazu byla nějaká vlastní separace od ostatního a plné ponoření do věci. Gabriel Garcia Marquez se na měsíce zavíral do svého pokoje a v různých stavech mysli psal Sto roků samoty. Váchal musel získat fyzický vztah ke svým příběhům, když sázel vlastnoručně odlité litery jednu po druhé do bloku jako hotový text.

Samotný proces tvorby zahrnoval zhruba 1 tisk denně. Podle makety jsem zvolil dvojstranu. Některé obsahovaly text, jiné text a obraz a další obraz. Podle nálady jsem mohl sáhnout po jakékoli z nich. Ve skvělé uzavřenosti procesu tisku z kamene jsem se vždy plně věnoval dvojstraně od nazrnění kamene, kresby, tisku až po zbroušení. Tento potřebný rituál dává samotné kresbě patřičný odstup a nutnou jedinečnost. Kresba je pro mě moment, kdy se naplno soustředím na obsah. Tedy vyprávění příběhu. Kompozice je kontrolována maketou, výrazová udržitelnost kresebnými nástroji, ovšem kudy povede čára je vždy pouze na mně.

Při práci na matrici se soustředím na manuální práci s vědomím toho, že v dalším kroku přijde kresba. Ta se na papír otiskne tím snáz čím víc času a intenzity se matrici věnuje. Materiál je velice důležitý zvláště pro člověka který potřebuje věc ohmatat aby jí věřil. U broušení

mám radost z pohybu, při broušení mám radost ze soustředění. Při leptání kresby racionálně přidávám víc kyseliny na tmavých místech, na jemných linkách uberu, nebo přidám arabskou gumu. Nepočítám kapky kyseliny v gumě, pracuji na základě zkušenosti z ateliéru v Plzni a když mám pocit, že jsou věci až moc pod kontrolou, přidám na tempu, ale nepřestávám. Když mám pocit, že nevím co dělám, zpomalím, vše si znovu v hlavě přeříkám a pojmenuji. Litografie dovoluje nepřetržitou pulzující práci, která v sobě zahrnuje snad všechny tvůrčí přístupy. Dalo by se říct, že tady nacházím bytí plně sám sebou s věcí. Práce na kameni dává smysl všem svalům a orgánům v těle a v tom tje tak jedinečná.

4. POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Autorská kniha Potemnice má čtyřicet osm stran. Grafická kompozice se podřizuje příběhu a výrazové prostředky jsou voleny s citem k obsahu. Kniha tvoří celostránkové obrazy, ale také ilustrace k textu v ploše. Pro text jsem vymezil jednotnou šířku a ukotvení v rohu stránky, aby fungoval v kompozici jako racionální prvek ležící u paty svobodného obrazu. Text je vysázen v počítači písmem Teimer z písmolijny Suitcase Type Foundry. Potom je vytisknut a přenesen chemicky na kámen. Font z profesionální typografické firmy mi zajišťoval kvalitu čitelnosti, která se mohl vytrácet při náročném procesu tisku z kamene.

Pracoval jsem na kameni formátu 70 x 50 centimetrů. Kresba na vápenec je provedena propiskou, vyrobenou litografickou křídou, litografickou křídou Charbonell Korn, tužkou na sklo Koh-I-Nor a předšádka litografickou tuší - rozetřená domácí křída ve vodě. Vytiskl jsem 24 dvoustran - litografií na ofsetové bílé papíry pro 2 exempláře knihy a některé tisky ještě na chamois papír jako samostatné grafiky. Tiskařská barva byla ofsetová černá s příměsí magnesia. Pracoval jsem na stroji Krause v dílně v Žitné ulici.

Kniha může dokázat, že i s malými prostředky se dá rozehrát příběh s několika souběžnými nuancemi. Větší formát knihy může být pobídkou k větší velkorysosti při tvorbě. Obsah příběhu a k němu patřičné ilustrace ukazují propojitelnost vážné nálady a pohádky. V knize se setkává technická, vzpomínkově výpravná a vážná dramatická linka. Je to důkaz, že slova jako osobní styl, nebo značka jsou na obtíž při snaze o dosažení účinku. Člověk - grafik může sloužit jako nástroj dobré věci a tím může být i upřímná kniha. Je mi vlastní hledání svobody, protože všude spějeme spíš k jejímu potlačování. Ta se dá najít, když nám o něco jde. Opticky jde svobodu zahlédnout v konání, které někam směřuje. To spěje k přesvědčení, že jedině vůle k něčemu nám dá svobodu. Ať je to třeba vůle ke klidu, nebo vůle k expresi.

Autorská kniha se snaží být spojením tradice, jako pozitivním komunikačním prostředkem a osobní výpovědí. Kniha jako kolektivně

vnímaná pevná danost a kresba jako překvapivé, nestálé naladění.

Družina vyrážející do Potemnic nemá lehký život, je plný útrap a nepříjemností. Spaní v jeskyních za bouří, boje s vlky, ale i rozplétání jemných pavučin lží a lstí. Přesto se znovu pouští do dalších výprav, aby poznali alespoň část pravdy a mohli si tak odnést skutečnou hodnotu světa plného zbytečností.

Příběh jako takový ve své syrové podobě funguje jako konkurence, nebo protiváha útržkovitému vnímání okolí. Zároveň ale na čtenáře nenaléhám množstvím textu a nenutím do plného ztotožnění.

Ponechávám místa fantazii. Prostor pro komunikaci s knihou je pro mě důležitý jak v písmu tak v obraze. Vakát dává prostor čtenáři nechat vyznít vlastní pocit. Celostránková ilustrace čtenáři nenechá uniknout skoro nikam a dramaticky se propadá do světa knihy. Tápe ve tvarech, je nucen jim vtisknout vlastní význam, nebo dobrovolně mlčí. Obojí je volba a tedy ze strany knihy je to návrh na komunikaci.

5. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. WADE DAVID, *Symetrie, Základní princip uspořádání*, Praha: Dokořán, 2012, ISBN: 978-80-7363-410-0

2. VÁCHAL JOSEF, *Krvavý Román*, PRAHA: Paseka, 1990, ISBN 80-85192-00-4

3. JIŘÍ PELÁN (ze starofrancouzského originálu přeložil a ediční poznámku sepsal) *Putování za Svatým Grálem*, PRAHA: Triáda, 2006, ISBN 80-86138-82-8

4. PECINA MARTIN, *Knihy a typografie*, BRNO: Host, 2017, ISBN 978-80-7577-040-0

5. KREJČA ALEŠ, *Grafika*, PRAHA: Aventinum s.r.o., 2010, ISBN 978-80-7442-003-0

6. VÁCHAL JOSEF, padesát akvizitněexklusivních kněhoznaček, PRAHA: Paseka, 2014, ISBN 978-80-7432-516-8

6. RESUMÉ - V AJ

My author's book is a story about a group of adventurers heading towards a mysterious quest. My intention was to tell a story with not a lot of words but with strong graphic motives.

The book has 46 pages and is printed in lithography technique. The color is black and white. The reason for that is to keep the composition simple and strong. The drawing approach on every page; is separately chosen to fit the storytelling and particular part of a story.

The intention of the book is to show a live and energetic view on graphic work. Personal reasons will always be the strongest and we can observe that in expression in drawing. Where one feels the urge to draw in a totally different way he will do so. In this attitude we accept the whole person as we are and we are not fitting ourselves in a frame. Someone might call it losing consistency, or style. But I feel it different. Once the inner energy disappears and is replaced with „I should do“ we lose a contact with the core of what is human. Life is what drives my drawing and the will to imprint it in the outer world is what drives my graphic work.

A book is a wonderful medium which provides the reader feeling of private conversation. It also allows me, not to only show separate prints, but put those in a context of a story and therefore make them communicate with each other.

7. SEZNAM PŘÍLOH

Obr 1 - proces tisku písma z kamene

Obr 2 - zrnění kamene

Obr 3 - odpuzování vody a mastnoty

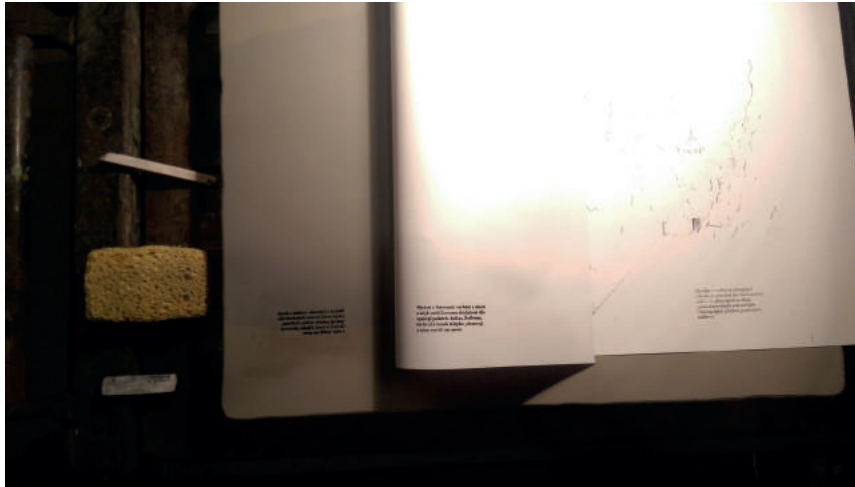
Obr 4 - broušení kamene

Obr 5 - tisk

Obr 6 - broušení kamene

Obr 7 - inspirace - litografie
Honoré Daumiera

Obr 8 - inspirace - kniha Krvavý Román
Josefa Váchala

obr 1

obr 2

obr 3

obr 4

obr 5

obr 6

obr 7

obr 8